

ÇEVİRİ ÜZERİNE YORUM FRANZ XAVER KROETZ'UN EPİZOTLARI

NAZİRE AKBULUT*

1. Giriş

Bir taraftan teorisyenler çeviri yapmanın zorlukları üzerine yorumlar yaparken, diğer taraftan kimi zaman ince elenip sık dokunarak, kimi zaman üstün körü sayısız çeviri gerçekleşmektedir. Hangi çevirinin 'daha iyi' olduğuna, okur veya bilimsel değerlendirme yapanlar karar vermekle birlikte, değerlendirmenin merkezine okurun hangi ölçütü aldığı da önemlidir. Ölçeklendirme, erek metnin (EM) kaynak metne (KM) yeterince sadık kalıp kalmadığı mıdır? Yoksa ölçüt, kaynak metnin erek dildeki karşılığı, o dilin ve kültürün gerektirdiği gibi ifade edilip edilmediği midir? Söylenenleri somutlaştırma adına, yapılan bir çeviriden yola çıkılacaktır. Ancak gerçekleştirilen çeviride, orijinal metnin yazı dilinde uzak günlük dilde ve hatta 'sınırlı dilde'¹ olması, çeviriyi bir derece daha zorlaştırmaktadır.

69

1 Sınırlı kod/dil (restringierter Code) eğitim düzeyi düşük toplumsal sınıfların kendini ifade şekli ve onlarla ilgili her türlü yazın için kullanılan bir betimlemedir. "Buna karşın orta sınıfın kullandığı işlek kod/dil (eleborierter Code) ise kişisel özellikleri ve mantıksal işlemleri anlamında daha zengin ve karmaşık olup konuşmacının nesneyi algılamaya yeteneği için daha dinamik bir ortam oluşturmaktadır." Basil Bernstein tarafından eğitime bağlı olarak ifade edilen dil sınıflaması için bkz.: Köse, M Ruhi, "Basil Bernstein: Kültürel Üretim ve yeniden üretim sürecinde eğitim, dil ve dil biçimsel farklılıklar üzerine", ODTÜ Gelişim Dergisi 28 (3-4), 2001, 361-382, http://www.feas.metu.edu.tr/metusd/old_web/online/2001/2/5.pdf, s. 119; http://de.wikipedia.org/wiki/Restringierter_Code. Bernstein'in, dilsel boyutta saptadığı bu gerçek ne yazık ki toplumsal hiyerarşi oluşturmak isteyen önyargılı kişilerce olumsuz kullanılmıştır.

* Prof Dr. Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Öğretim Üyesi,

2. Orijinal Eserin Yapısal ve Dilsel Özellikleri

Franz Xaver Kroetz'ün AFC'nin Korkuları ve Umutları² adlı 15 epizottan oluşan oyunundan Türkçeye çevirilen üç epizotu (1., 11. ve 14. Epizotları) çeviride tartışılabilir noktalar açısından sorgulanacaktır. Her biri birbirinden bağımsız olan bu on beş epizotun iki ortak noktası bulunmaktadır: Almanya Federal Cumhuriyeti'nde (AFC'de) günlük yaşamda önyargılar ve

2 Almanya Federal Cumhuriyeti (AFC) 1945-1989 yıllarında Amerikanın denetimindeki kapitalist ekonomik sistemin hâkim olduğu ülkenin batı bölümüdür. Bu rejimi veya devleti BRD (Bundesrepublik Deutschland) kısaltması ile kullanmak, ona eleştirel yaklaşmak anlamına gelmektedir. Erek dildeki bu eleştiriyi korumak üzere çeviride de – Türkçede kullanılmamakla birlikte- ülke adı kısaltma şekliyle kullanılmıştır. Orijinal eser: Kroetz, Franz Xaver (1984), Furcht und Hoffnung der BRD. Ein Stück in 15 Szenen aus dem deutschen Alltag. Das Stück, das Material, das Tagebuch, Mitarbeit: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Verlag [Kroetz, Franz Xaver (1984), Almanya Federel Cumhuriyetinin Korku ve Umutları. Almanya'daki Günlük Hayattan 15 Episod; Eser, Kaynak, Günce; Katkı sunan: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Yayınevi]

üretim toplumunda işsizlik.

Fabrika işçilerini konu alan bu üç oyunu çevirmeye başladığımda önce standart dil kullandım. Almanca metne bağlı değerlendirildiğinde Türkçe çeviri anlaşılma-
taydı. Ancak bir sıkıntı vardı. Bilindiği gibi her standart dil (Türkçe, Almanca, İngilizce vs.) bir diğerinden farklıdır, her standart dil içinde de bireysel dil kullanım farklılığı söz konusudur (bkz. de Saussure; Bernstein; Ideolekt v.b.).

Çeviri için seçilen birinci ve on dördüncü epizotlarda küçük çapta ses düşmesi veya günlük dile yakın dil kullanılması söz konusu olduğu için, çeviride buna dikkat etmek gerekiyordu. Birbirinden bağımsız yapıya sahip bu epizotlarda, kişiler kimi zaman işçi bilincine sahip olsalar da orta halli bir çift olarak eğitim düzeyleri gereği standart dil kullanmıyorlardı. Özellikle 11. Epizotta kültür düzeyi oldukça düşük bir kadın işçi için Kroetz ağız kullanmıştır.

2.1. 'Adımlar' Epizotu Adana'ya Uygun

Her bir epizotta karşılaşılan dilsel sorunları tek tek konuşmakta yara var: 1. Epizot "Adımlar" başlığını taşımaktadır. İşsiz kalan bir erkeğin psikolojisi, Willi Gerngroß figüründe (Türkçesi *Niyet Mutilubüyük*), sabah işe gitmek üzere hazırlanan eşine sitemleri, toplumdaki dışlanmışlığı ve işlevsizliği boyutu ile dile getirilmektedir.

"Adımlar"ı çevirmek için Türkiye paralelini düşündüm. İzmir'in içinde yer aldığı Ege tütün işçileri, Adana'nın da içinde yer

aldığı Güneydoğu tarım ve tekel işçileri ile Sakarya'nın içinde yer aldığı Marmara, çeşitli işkolları ile fabrika işçisi açısından ilk aklıma gelen bölgelerdi. Ancak burada çalışan işçiler yöre halkından çok içgöçle gelenlerden oluşmaktadır. Marmara ve Ege bölgelerinin ağzını bilmediğimden –çeviriyeye başladığım yıllarda yaşadığım bölge olarak- Adana ağzını kullanmayı tercih ettim. Bu nedenle birinci epizot “Adımlar”da orijinal metne sadık kalma amacıyla, ilk çeviriyi Adana ağzına uygun olarak ‘k’ sesini ‘g’ sesi ile, kimi son heceyi de ‘ğh’ ile değiştirdim. Böylece birinci epizotta Adanalıların dediği gibi, “Ben güccük bi evde, sevdiği güccük bi kadınla yaşayan güccük bi adamım” ifadesi orijinal metne hem içerik hem üslup olarak sadık kaldı. Fakat çeviriyi yayınlamadan önce, bu perdeleri sahnede canlandıracak olan tiyatro bölümünden bir meslektaştan fikir almak istedim. Dil kullanımını bakımından oldukça hassas olan meslektaşım, “dilin herhangi bir bölgeye bağlı farklı telaffuzlarını çeviride vermektense, çeviriyi standart dilde yazıp, altına not düşmeli”, önerisini getirdi. ‘Oyun hangi bölgede sahnelenenirse o bölgenin ağzı kullanılsın!’ dipnotu işin kolayına kaçmak olacağından, yazar Franz Xaver Kroetz’ün dil kullanımındaki hassaslığına sadık kalarak olabildiğince günlük dil kullanılmaya çalışıldı. O nedenle çeviride kimi bölgesel ifadeleri kullanmaya özen gösterdim. Örneğin “Aynen” yerine, “haşunu bileydin”; “günlük uğraşı ardından koşmak” yerine, “günlük rızık peşinden koşmak”; “efsunluyum” yerine “şerbetliyim” ifadesini tercih ettim.

1. Epizotta ses düşmesi ve söz dizimi tamamlanmamış/elips tümcelere dikkat etmekle birlikte, kimi yerlerde diyaloglara ekleme yapmak da gerekiyordu. Örneğin, “hantal atların yatırım işlevi” ifadesinde, “hantal, işe yaramaz atlar” olarak ikinci bir güçlendirme sıfatı kullanmam gerekti. Ayrıca ikili konuşmalarda “yok canım, evet canım” sevgi sözcüğünden çok “yani” anlamında dilsel kalıplar olan ve genellikle dolurma işlevi gören “hani; var ya; şey; yani” gibi orijinal metinde olmayan tamlamalar da kullanmak gerekti.

Bu tek perdelik eserde bir başka nokta ise işçi işyeri ilişkisidir. İşçiler genelde çalıştıkları işyerini veya firmayı sahiplenirler. Bu tür sahiplenmeleri vurgulamak için Kroetz Almanca’da iyelik eki olarak “benim firmam” vurgulamasını yapmıştır. Türkçe karşılığında ise tekil kullanım ‘firmanın sahibi’ anlamına geleceği için, işçinin bu sahiplenme duygusunu çoğul kullanıldığından “bizim firma” veya isim halinde “firma” olarak vermek daha uygun olacaktır.

Tiyatroda sahneleyecek yönetmen ve oyuncular bu tek perdelik oyundaki işsiz erkeğin ismindeki hicvi görmelerini sağlamak üzere dipnotta *Willi Gerngross*’un Türkçe karşılığının *Niyet Mutlubüyük* bir anlam taşıdığını açıklamakta yarar var.

2.2. ‘Cehalet’in Dildeki Yansıması

Kroetz’ün “Türk Alamancası” başlıklı 11. Epizot’un çevirisinde, başlıkla birlikte sıkıntı ortaya çıkmakta. Kaynak dilde yabancı birinin anlayacağı bir Almanca kul-

lanılmıştır, erek dilde de aynı mantık olmalıydı, o halde başta başlık olmak üzere artık Türkçe düşünmeye çalışmak gerekiyordu. Türkçe bir metne orijinale sadık kalarak ‘Yabancılar Almancası’ demek Türkçe içerikle çelişki oluşturacaktı. Film sektöründe olduğu gibi başlığı serbest çevirerek ‘Önyargıların Sesi’ demek, okuru çevirmen yorumu ile yönlendirmek olurdu. Bu nedenle Almanların yabancılarla konuşması değil de, Almanların Türklerle konuşmasını adlandırma şeklini başlık olarak seçtim.

“Türk Alamancası” epizottu iki aşamalı zorluk içeriyordu. Sınırlı dil özelliği gösteren bir kadın, yabancı bir erkeğe düşüncelerini anlatmak amacıyla sahip olduğu bu sınırlı dili daha da deforme etmektedir. Basil Bernstein’in toplumdilbilim alanında geliştirdiği ve eğitime bağlı olarak oluşan dil ve dilin oluşturduğu hiyerarşi konulu çalışmasında özelliklerini saydığı ‘sınırlı dil/kod’ Kroetz’ün tek perdeli eserinde yer alan eksen karakterin dil kullanımı ile örtüşmektedir:

“İletişim kısa emirler, basit bildirimler ve çok sayıdan sorulardan oluşur. Bu iletişim türünde simgeleme tanımlayıcı, gözleme açık ve yüzeysel bir genelleme özelliğine sahiptir. Vurgu mantık yerine duygusallık üzerine yapılıdır. İletişim, basit yapı, kısa ve çoğunlukla bitirilmemiş zayıf sözdizimsel kuruluşlardan oluşur.”³

Bu nedenle örneğin kaynak metinde eksilteli devrik tümceler ile gereksiz yere

kullanılmış gibi görünen “ve” bağlacı erek metinde de istikrarlı bir şekilde kullanıldı. Aslında ‘ve’ bağlacı Almanca kullanımında da doğru olmayan bir tekrardır; ancak Kroetz “Türk Alamancası” adlı 11. Epizotta eksen karakter olan Alman işçi kadın aracılığı ile aşırı milliyetçi zihniyetin günlük hayattaki sözel ve davranışsal yansımalarını eleştirmektedir. Bu da Kroetz’ün, kadın figürün üslubuna bu bağlacı kasıtlı yerleştirdiğinin göstergesidir. Yazar bununla da yetinmeyip bu muhafazakâr fabrika işçisini, sahip olduğu önyargılarla ters düşmesini, yabancı kültürler hakkındaki bilgisizliğini hem biçim hem de içerik olarak ortaya koymaktadır. Yazarın ‘ve’-bağlacını bilinçli kullandığını düşündüğüm için Türkçede de nokta veya virgül gelecek yere “ve” bağlacı tercih ettim. Epizottaki KADIN figür gerek bireysel gerekse toplumsal önyargılarını -bilinçsizce- sınırlı kodlarla dile getirirken, dil bağlam boyutu ile belki ‘iletişim’ işlevini hâlâ sürdürüyordur, ancak KADIN düşünce boyutu ile kaosu yaşamaktadır. KADIN’ın kendini zeki gösterme çabası dilsel hatalarını çoğaltmaktadır. ‘İslam ülkesi’ için ‘Muhammedin ülkesi’ terimini, kişi veya ülke zihniyeti için kullanılan ‘ilerlemeci’ sıfatını da, bir konuşma tarzını nitelemek için kullanmaktadır. KADIN, sınırlı kelime hazinesine rağmen, sanayi toplumunun bir üyesi olarak, kendini ‘kültürlü’ gösterme çabasında, karşısındakini de ‘cahil’ konumuna indirgemektedir. KADIN figürü, kulak dolgunluğu edindiği toplumsal önyargıları bireysel boyutta dile getirirken her iki ülke, toplum ve kültür hakkında

3 Bernstein, Basil (1963), “Social Class, Linguistic Codes and Grammatical Elements”, *Language and Speech* 5, 221-240, bkz. Köse 2001: 119

söyledikleri ile cehaletini, yazı dilinden oldukça uzaklaşarak ortaya koymaktadır. Ses düşmesi, bozuk tümce yapısı ve konuşma akışında kullanılmayan duraklamalar (noktalama işaretleri) metni belirleyen dilsel özelliklerdir.

Kroetz'in "Türk Alamancası" epizottu hiç bölmeden bir paragraf halinde yazması, belli ölçüde toplumsal önyargıların bir blok şeklinde insanların/bireylerin üzerine gelmesini biçim olarak simgelemektedir.

2.3. Diyalog mu Monolog mu?

14. Epizot "Eve Dönüş"te, birinci epizot "Adımlar"ın aksine, işten çıkarılan genç bir kadın konu ediliyor. İşsiz kalan karısının ruh halini anlamayan, katı gelenekçi yaklaşımını artık saklamayan, mevcut durum karşısında sevincini dile getiren koca var sahnede.

Günlük dilde görülen ses düşmesi (Gaz'tede okudum), ses değişmesi (eyi=iyi) ve tümce yapısında kimi öğelerde tasarruf (Kesinlikle çıkarmazdım da = ben şahsen seni işten kesinlikle çıkarmazdım), bu epizotta ilk dikkat çeken özelliklerdir.

Kültürel farklılığın dile yansımına örnek olarak da iki ifadeye dikkat çekmekte yarar var. Dikkat çeken birinci dilsel kalıp "Pembe hayalleri kafandan silip atmalsın artık"tır. Bu deyimın yanı sıra bir de sosyal bir vecize alaycı bir yaklaşımla kullanılmıştır: "Kadın artık vahşi hayatta değil, ocağının başında nöbet tutuyor".

3. Sonuç

Almancadan Türkçeye çevirisi gerçekleştirilen "Adımlar", "Türk Alamancası" ve "Eve Dönüş" adlı bu üç epizotun, çeviri sürecinde düşünmeyi zorunlu kılan dilsel çelişkilerini içeren bu kısa açıklama tek perdelik bu eserlerin anlaşılmasını kolaylaştıran bir 'giriş' niteliğindedir. Bireysel dil kullanımı, deyimler ve kültürel alt plan odaklı sorunlar olarak özetlenecek çeviri sorunları dile getirilirken, bu epizotların yeni çevirilere motivasyon oluşturması, tiyatro sınavlarına giren oyuncu adayların monolog veya kısa metin gereksinimlerine de katkı sunması amaçlandı. Bir başka neden ise, farklı toplumlarda günlük hayata giren toplumsal önyargıları görerek kendimizi gözden geçirme isteğidir.

4. Kaynakça

Köse, M Ruhi, "Basil Bernstein: Kültürel Üretim ve yenidenüretim sürecinde eğitim, dil ve dil biçimsel farklılıklar üzerine", ODTÜ Gelişim Dergisi 28 (3-4), 2001

Kroetz, Franz Xaver (1984), Furcht und Hoffnung der BRD. Ein Stück in 15 Szenen aus dem deutschen Alltag. Das Stück, das Material, das Tagebuch, Mitarbeit: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Verlag

Sınırlı ve işlek kod/dil için web-sayfası:

http://www.feas.metu.edu.tr/metusd/old_web/online/2001/2/5.pdf, s. 119;

http://de.wikipedia.org/wiki/Restringierter_Code

Bernstein, Basil (1963), "Social Class, Linguistic Codes and Grammatical Elements", Language and Speech. **Adımlar (1. Episod)**

Adımlar (I: Episod)

Küçük, orta halli bir ev; her şey ter temiz. Arkaya doğru bir balkon olabilir; daire üçüncü katta, site olduğu için diğer bloklar görünüyor.

Sabahın erken saatleri. Willi pijamalar içinde, telaşlı, dağınık, arada bir sakinleşiyor. Ne yapacağını bilmiyor. Sabahın erken saatlerinden beri “sanki ismarlanmış da gelip alınmamış gibi” sağa sola koşuyor. Martha giyinmiş çıkmak için hazır; hoş, temiz bir kadın, biraz etine dolgun, acelesi var, her şeyi rutin ve hızlı bir şekilde yapıyor, çekingen. Ancak, hızlı bir şekilde de olsa sıkı bir kahvaltı yapıyor. Adam da onu izliyor. Radyodan bir sabah müziği çalıyor olabilir. Ya da ona benzer bir şey de olabilir. Episod boyunca erkek kadına sürekli engel olur, ancak kadın onu fazla dikkate almaz. Bunlar kadına pek yabancı şeyler değil. Her sabah aynı şey mi tekrar ediliyor?

WİLLİ

*kadın kahvaltı ederken onu izliyor, birleştirdiği ellerini parmak kemikleri çatırdayınca dek gerer, masaya vurur, vurduğu noktayı pişmanlıkla siler, susar, ayağa kalkar, tekrar yerine oturur, bakar, tekrar ayağa kalkar, balkona gider, kısık sesle: Günaydın mutsuzluğh. Gece bitti, rüyalar görüldü, devam edebilirsiniz! Günaydınlar, umutsuzluk ve **boktan şeyler!** Karısına bakar, selamlarcasına başını sallar. Bağh, kafesteki hayvanlar uyandı, demir parmaklıklarını sarsıyo’lar. Hey? Hey! Balkon kapısını sarsar. Yoğh mu benden başka kimse? Gonuşmağh istiyom. Günaydın. Hey, benim adım Willi Gerngross. Ben güccük bir evde, sevdi’i çabucak karısının kalçasına vurur güccük bir kadınla yaşayan güccük bir adamım. İşte be’le. Duraklama. Hey? Duvara doğru gider, kulak kabartır, tıklatır, kulak kabartır. Bu var ya, denek hayvanlarının mors alfabetesidir. Standart dil: Atları nasıl suvarırsınız? Su içmek istemiyolar! Alman ekonomisi susamamış. Susamadığı için, ben nefes alamıyorum, ben, Huyndai kullanan Gerngross Willi, işsiz biri olarağh, ekonomiyi yönlendirenlerin ve sayın politığhacıların denegh hayvanıyım. Willi için iyi niyet besledikleri belli. Hantal, işe yaramaz atların yatırım aracı olma vasıflarını harekete geçirmek istiyorlar. Gerekirse her türlü yol mubağhtır. Adamlar beni desteklerken bile tasarruf ediyolar, başka çıkar yol kalmazsa diye ve yaptığhları bu tasarrufu yatırımcıya hediye ediyolar ki, benden yapılan tasarruftan*

ola ki bana bir kadro bahşedeler. Tabi eğer anlayış gösterirsem! Ve eğer *yüksek sesle* her gün tabağında et olmasından, kahvenin her zaman gerçek kahve olmasından vazgeçersem ve bir hastalığh durumunda sigortaya yük olmaz da dişlerimi sıghar dayanırsam ve ölüm durumunda gösterişli bir tabuttan vazgeçersem, o zaman *kısa duraklama* o zaman: çözüm yağhında. Ben *yüksek sesle* bir şeylerden feragat etmesini öğrenmeliyim, kemeri daha da sıghmalıyım, goşullarımın üstünde bir hayat sürdüğümün ve tembel olduğumun farğhına varmalıyım. 1983 yılında yaşayan ben, Gerngross Willi, çok fazla şeye sahibim. *Bitişik küçük odaya gider, kadını getirir gösterir*. Çok fazla şeye sahibim. Çok fazla şeye sahibim! Çok çok fazla şeye sahibim. En kötüsü de ben bu çok çok fazla şeye alıştım. Bunun sınırı yok! Şu an 825 Marh işsizlik parası alıyorum. Bu çok fazla. Avradım da oldukça çok fazla şeye sahip. Adı Martha'dır ve Kaufhof'da çalışıyo. Tulum ve külotlu çorap reyonu satış görevlisi olağh, ayda temizinden tam tamına bir binlik kazanıyo. *Karısına*: Çok fazla şeyin var. Koşullarının üstünde yaşadın, kemerini daha da sıkmalı-sın. *Yüksek sesle*: Gözü olan herkes çok fazla şeye sahip olduğumuzu görür. *Kısa duraklama*: Bir iş yapabilmeye layık görüldüğüm zamanlarda, bazı aylar 1700 Marh dahi eve getirdim. Utanmalıyım. *Kendine hitaben bağırır*. Utan! *Kısa duraklama*. Döşemecilik eğitimi aldım, 1967'de de «bizim» firma iflas edince ben de bıraktım mesleğimi, hemen depo sorumlusu oldum. Kağhıt ürünleri üzerine bir fabrikada depo sorumlusu. Altı ay önce fabrika doğrudan satışı durdurdu, beni de şutladı. O gündən beri bekleme durumundayım ve devlet tarafından kapasitesine göre desteklenen bir dizi denemelerden ibaret ekonomi politikasında denek hayvanıyım: ne kadar yüklenirlerse, canıma kıymama neden olacağını deniyorlar. *Uzunca bir duraklama, kadına bakar, kadın kahvaltı etmeye devam eder, biraz umutsuzluğa düşer, mahcup bir şekilde gülümser, kadının yanına oturur, tekrar masaya vurur, vurduğu yeri tekrar özür dileyerek siler*.

MARTHA

En iyisi, önce kahvaltı yap! Dolu mideyle ölmek daha kolaydır.

Duraklama

WILLİ

Aç değılem. *Kısa duraklama, sonra yüksek sesle*: Ü ü rü ü, horoz benim, pişiren sen ve yiye de ben.

MARTHA

başıyla onaylar.

- WİLLİ Artık horoz değilim, değil mi?
- MARTHA Elbette.
- WİLLİ Yalan. *Kısa duraklama; kadının kahvaltı edişini izler.* Biz evlenmemeliydik.
- MARTHA *güler:* Aynen.
- WİLLİ Sonunda anladın!
- MARTHA Geç olması hiç olmamasından daha iyi.
- Duraklama*
- WİLLİ Günaydın.
- MARTHA Birbirimize tam üç defa söyledik.
- Duraklama*
- WİLLİ Herkese günaydın. Günlük rızık peşinde koşma başlıyor: Yediğin ekmek alın terinin karşılığı olmalı. *Kısa duraklama.* Teri nerden bulayım. *Kısa duraklama.* Çoğhtandır hiç terlemedim. *Duraklama, sonra daha dürüstçe, sakince:* Kusura bakma. Üzgünüm. Ama önümde ğhoca bir gün var ve şimdiden çıldıracağım diye düşünüyom.
- MARTHA Aynen. *Kısa duraklama.* Kahve istemediğime emin misin, hâlâ sıcak.
- WİLLİ Yoğh.
- MARTHA Kahvaltını sonra yap, nasılsa vaktin var.
- WİLLİ Öyle.
- MARTHA Acelem var, ance iştahım da var. Görüyon bak.
- WİLLİ Evet efendim. *Başıyla onaylar, tekrar ayağa kalkar, oda içindeki >gezin-tilerine< tekrar başlar, kulak kabartır, duvarı tıklatır vs.* Onları duyuyor musun?
- MARTHA Kimleri?
- WİLLİ Diğerlerini. *Kısa duraklama.* Bağırtilar, gözyaşları, tıkırtilar.
- MARTHA *başını sallar:* Hepsi senin kafanda.
- WİLLİ *inatla:* Bağırtilar, göz yaşları, tıkırtilar.
- Duraklama*

- MARTHA *sakin, dürüst, iyi:* İnsan, ötekileştirilmeye karşı koymalı Willi ve kendisinin soytarısı olmamalı.
- WILLİ Kulak kabarttığım için? *Kısa duraklama.* Senin aksine ben bir şeyi iştಿಯom.
- MARTHA *başımı sallar:* En azından bi şeyler ye.
- WILLİ Aç de'ilim.
- MARTHA İnsan bütün gapıları kapatıp kimseyi içeri almazsa, darmadağın olur.
- WILLİ Parolayı tıklatan içeri girebilir.
- MARTHA Hiç değilse üstünü giyin de, insan gibi görün.
- WILLİ Öyle mi!
- MARTHA *kahvaltısını bitirmiş, bir taraftan kısmen masayı toparlar, bir taraftan da banyoya girer-çıkır telaşla işe gitmek için hazırlanır.* Gendine bi bağh!
- WILLİ *kadının arkasından her tarafa koşar.* Gendine bir bağh! Avradın söyledi'ine bağh! *Duraklama, sonra sanki büyük bir keşifte bulunmuş gibi:* Sa'a bi sır vereyim mi? Sağsıyı çalıştırdım da! Bi sır?
- MARTHA *başıyla onaylar.*
- WILLİ *kozunu çakar gibi:* Bi işsiz otomatikman artık sendiğhali değildir, çünkü artık bi işi yoğhtur.
- MARTHA Yoğh canım, olmalıdır.
- WILLİ Bunu bilmen gerek!. *Yüksek sesle:* Değildir.
- MARTHA O zaman bu bir haksızlığh.
- WILLİ Yap o zaman buna karşı bi şey! *Israrıcı bir şekilde:* Aylığh maaşının yüzde biri oranında sendiğha aidatı ödüyon. Bu eskiden beri böyle, değil mi?
- MARTHA *başıyla onaylar.*
- WILLİ İşte bu. Eğer maaşın yoğhsa, çünkü artık işin de yoğh, o zaman yüzde biri olmayan maaşından ödersin ve bundan ötürü sendiğha üyesi de de'ilsin işte. Bu, bu gadar basit. *Kısa bir duraklama.* Hatta çalışan biri, işsizin doğal düşmanıdır, hem de tam anlamıyla.
- MARTHA Üyelik aidatını işsizlik yardımından ödersin!
- WILLİ Bu dediğın var ya yasağh, bu söylediklerin hileye girer. Bunu fark eder-

lerse, ceza alırsın. Çalışıyormuş gibi işlem yapmak yasağh.

MARTHA

kuru bir tonda: Deli misin?

WİLLİ

İnsanın bi işi varsa, ancak o zaman sendiğhanın bi anlamı vardır. *Kısa duraklama.* Hem sen bir işsizi hiç grev yaparken gördün mü?

MARTHA *güler.*

WİLLİ

O kadar, ben de görmedim. İşsizler için toplu görüşmeler var mı? *Daha açık şekilde:* mesela palto sözleşme? Bir palto-anlaşması da yok ki, her işsiz kış için gidip bi dene alsın. *Duraklama.*

MARTHA

Sabah sabah sen yine her bi şeyi gapgara görüyon.

WİLLİ

Ben durumu olduğu gibi görüyom. Fark işte burada. Bi işsiz, işsiz kaldığında, her şeyin dışına itilir ve kimse ona el atmaz. İşyeri kimlik gartı olmadan, eski firmasının gapısından dahi içeri giremez. Eski iş argadaşlarını ziyaret etmek istese, yaka paça güvenliğe teslim edilir.

MARTHA

Gendini yiyip bitirme, Willi, hiçbir anlamı yoğh.

WİLLİ

Birlikte yapar mısın?

MARTHA

Neyi?

WİLLİ

Yiyip bitirmeyi.

MARTHA

Hayır. *Kısa duraklama.* Saat kaç?

WİLLİ

taklit eder gibi: Gong çaldığında saat yedi on dokuz olacak.

MARTHA

Evet, benim çığhıma vağhtim.

WİLLİ

Aynen. *Kısa duraklama.* İşte bu: işsiz biri hep yalnızdır. İşte sır bu.

MARTHA

Sanki ben keyfim için gidiyom.

WİLLİ

Beni de beraberinde götürün mü?

MARTHA *güler.*

WİLLİ *başını sallar.*

MARTHA

banyodan hazırlanmış olarak çıkar. Bana bağh ve şükret ki, temiz bi garın var. Hoşuna gidiyom mu?

WİLLİ

Gidiyon.

MARTHA *güler.*

- WILLI Birkaç dakika daha vaktin var. Bırak da seni çabığh becereyim, sonra hiç değılse gendimi o gadar yalnız hissetmem.
- MARTHA Sen gafayı yedin.
- WILLI *sabırsızca*: İşsiz birinin spermelerini beğenmiyon.
- MARTHA *kızgın*: Yoğh.
- WILLI Ben de. *Duraklama*. İşte be'le.
- MARTHA Adama bağh, ben giyiniş guşanmışım!
- WILLI Ancak bi işim olduğunda tekrar izin vercen.
- MARTHA İşle bunun hiç alağhası yoğh, aksine insanla.
- WILLI Ama insan dediğın işidir.
- MARTHA Evet, o nedenle şindi acelem var.
- WILLI Neden beni yalnız koyuyon? Hep be'le yalnız?
- MARTHA İş çıkışı dağhasında evdeyim, istersen saati ayarla.
- WILLI Sen, benim ne demeğh istediğimi aslında çok iyi biliyon.
- MARTHA Hiçbi şey bilmiyorum, kaldı ki yemeğı dahi yapıyom, ev işini de görüyom. Demiyom ki: ben evden çığhtığhtan sonra, sen yap, vaktin var!
- WILLI Sen beni yalnız ko'dun, hissediyom.
- MARTHA Başkası yoğh hayatımda.
- WILLI Bütün gün evde olunca, Kaufhof'da o an başğha heriflerle ne yaptı'nı, gafamda geçiriyom.
- MARTHA İyi.
- WILLI Ne iyi?
- MARTHA Tasarla, o zaman vaktin geçer.
- WILLI Domuz.
- MARTHA Nasıl örtersen yorganını, öyle de uzanırsın yatağına.
- WILLI Yorganım açıldı, üşüyorum.
- MARTHA Artık vaktim kalmadı.
- WILLI Tamam defol.

MARTHA *her şeyi alır. Aptal! Adama bir öpücük verir, küçük bir tane. Eğer yapacak hiçbir şey bilmiyosan, havluları makineye at, çünkü hiç havlumuz galma-*
dı.

WİLLİ Emrin olur. Güle güle.

MARTHA Haydi, Allaha 'sımarladık. *Kadın çıkar gider.*

Uzun duraklama, Willi balkona gider, aşağıya bakar, galiba kadının yolun karşı tarafına geçtiğini görür, metroya indiğini, tekrar döner, sonunda ocaktan kahveyi alır, masaya oturur, bakar, bekler, başını öne-arkaya sallar, küçük bir yudum alır, tekrar balkona doğru bakar, ayağa kalkar, balkona yönelir, aşağıya bakar.

WİLLİ Hey, hepinize günaydın. Ben burada yukarıdayım, geleyim mi? *Belli bel-*
lisiz kollarıyla kanat çırpma hareketi yapar.

Orijinal eser:

Kroetz, Franz Xaver (1984), **Furcht und Hoffnung der BRD**. Ein Stück in 15 Szenen aus dem deutschen Alltag. Das Stück, das Material, das Tagebuch; Mitarbeit: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Verlag, S. 9-14

[Franz Xaver Kroetz (1984): **FAC'nin [Federal Almanya Cumhuriyeti] Korkuları ve Umutları**. Alman Günlük Hayatı üzerine 15 Epizotluk Oyun. Oyun, Materyal ve Günce; Alexandra Weinert-Purucker ile birlikte çalışıldı; Frankfurt/M. Suhrkamp Yayınevi, s. 9-14]

Türk Alamancası (11. Epizot)

Birbirine çok benzeyen bir erkek ve bir kadın kucak kucağa yalnızlığın egemen olduğu küçük bir evde yaşıyor. Adam suskun.

KADIN *şen bir şekilde güler, bakar, gülümser, başını arkaya atar*: Hayır bunu yapmam, çünkü doğum kontrol hapı almıyorum – çünkü daha fazla şişmanlamak istemiyorum. *Güler*. Anlıyor musun – *kısa bir duraklama* şişmanlık sadece senin ülkende güzel, yoksa sizin memlekette de mi güzel değil? *Adam güler* – en azından bizim burada güzel değil, onun için de doğum kontrol hapı almıyorum, çünkü vücutta su tutuyor ve suyun yerini yağ dokuları alıyor. *Güler*. *Kısa bir duraklama, adama bakar* Eğer beni anlasaydın, bunları sana hiç anlatmazdım – beni anlıyor musun? *Adam güler*. Siz düşündüğümden çok daha fazlasını anlıyorsunuz, değil mi, bu noktada sizinle ilişkilerde dikkatli olunmalı – *adam güler, başını sallar – duraklama*. İkimiz için bir parça çalayım mı? – Türkçe bir şey yok ama Yunanca var, onu çalayım mı? *Adam kararsız gibidir*. Kusura bakmazsın, değil mi? *Kadın, bir şey bildiğini göstermenin en iyi yolunun gülmek olduğunu düşünerek, güler* Siz kavgalı-sınız ya, hani Yunanlılar ve Türkler. *Adam başıyla onaylar, ancak o da gülümser*. Buralarda bunu pek bilmezler, hani Türkiye uzakta ya, hâlbuki artık Touropa ile bile gidilebiliyor oralara. *Duraklama*. Ben aslında Yunanistan'a gitmeyi tercih ederdim, öylesine, çünkü – Yunanistan'a gidelim mi? *Adam bakar* – İkimiz bir kere Yunanistan'a gidelim mi, sen ve ben? *Adam pek mutlu olmasa da başıyla onaylar, duraklama* – Orası da Türkiye'ye o kadar yakın ki, değil mi, çok saygısızlık olurdu, yalnız Yunanistan'a gidilseydi eğer? *Adam gülümser, kısa bir duraklama*. Elbette anlayabilirim bunu, o kadar da aptal değilim – *kısa bir duraklama* – Çok konuşuyorum, değil mi *adam gülümser* ama biz Almanya'dayız ve Alman kadınlar konuşmayı sever – ve Almanya'da Almanca konuşulur, yapılacak bir şey yok, eğer Yunanistan'da olsaydık, Yunanca konuşurduk ve Türkiye'de de Türkçe – *duraklama, kadın erkeğe bakar*. Aslında, benim senin gibi birinin yoluna çıkmam an meselesiydi, hani artık sizinkilerden pek çok kişi burada ya – bizde Almanya'da kadın fazlalığı var çünkü. *Şen şakrak güler*. Sizde Türkiye'de de kadın fazlalığı var mı? *Adam güler*. Söylemiyorsun, çünkü sana – hani sen Müslümansın ya, onlar kadınlar hakkında pek konuşmak istemezler, onların hepsi *yüksek sesle güler* top, değil mi? *Adam tam olarak anlamaz*. Sen değilsin, yanılmıyorum değil mi? *Adam başıyla onaylar, uzunca duraklama*. Alman kadınının da, her ne kadar peçe takmıyor diye insan hemen fark etmese de, onuru var – kültürel çevre deniyor, bizlerin farklı birer kültürel çevresi var, bizim, diyorum, ikimizin. *Kadın yüksek sesle güler, adam gülümser, duraklama*. Nikâh ama sizde çoktan var, değil mi? *Adam başıyla onaylar*. Sizde çok karılılık yok, değil mi? – Bir tek erkeğe üç dört kadın yani? – *Adam*

başıyla hayır der. Almanya'da Alman yasaları geçerli, bu çok açık ve nettir. *Kısa duraklama.* Müslüman biri evlenir mi, doğru dürüst demek istiyorum? *Adam başıyla onaylar.* Sevdiği için, kendisinin seçtiği bir kadınla yani? *Adam başıyla onaylar.* Ve bu nikâh geçerli olur mu? *Adam başıyla onaylar.* Ve adam kadını boşlamaz da? *Adam anlamaz.* Yani şunu demek istiyorum, adam kadına üç defa der ki: boş ol – üç defa bunu söyler, ondan sonra da kadın çeker gider? *Adam hayır anlamında kafasını sallar.* Aslında boşanma Almanya'da da artık değişmiş, kadın istediği kadar sadık olsun, adam sevmedikten sonra. *Duraklama.* Bu işler Türkiye'de nasıl? – farklı değil mi? *Adam bakar, gülümser.* Yoksa bir eksik, bir fazla demeden, istediğiniz sayıda kadınla evlenebiliyor musunuz? *Adam hayır anlamında kafasını sallar.* Bir Müslüman kaç kadınla evlenebilir? *Kısa duraklama.* Ama böyle bir durumda biz zaten Almanya'da kalırız, o zaman da öyle sorunlar yaşamayız, çünkü bizde nasıl olduğunu, ben senden dahi iyi bilirim, o zaman istesen de üçkâğıt açamazdın bana. *Adam başıyla onaylar, duraklama.* Bizim burası hoşuna gidiyor mu? *Adam başıyla onaylıyor.* Almanya güzel, değil mi? *Adam başıyla onaylar.* Almanya Türkiye gibi güzel mi? *Adam gülümser.* Söylemene gerek yok, her insan kendi ülkesini her şeyden daha çok sever, sadece bir ailesi varsa durum değişir. *Adam gülümser, başıyla onaylar, kısa duraklama, oldukça ani:* Düşünebiliyor musun, sadece beni becermek için değil, daha uzun kalsan. *Kısa bir duraklama.* Yani her hangi bir Alman kadınla evlendiğini düşün. *Kısa bir duraklama.* Şey, yani ben olmak zorunda değilim tabii, genel olarak söylüyorum – *adam gülümser ve başıyla onaylar.* Ben de olabilir miyim? *Adam başıyla onaylar, kısa duraklama.* Diyelim ki, bir defasında unutup ve yanlışlıkla domuzlu bir şeyler pişirdim, tutup duvara fırlatır mısın? *Adam güler.* Kuzu etinin ne kadar pahalı olduğunu biliyor musun ve birazcık almak için ne kadar gitmek gerektiğini? *Adam başıyla onaylar, duraklama.* Aslında azıcık çabayla insan yemek konusunda anlaşabilir, yoksa? *Adam başıyla onaylar, duraklama* – Gerçekten, bizim birbirimizle evlenebileceğimizi düşünebiliyor musun? *Adam başıyla onaylar, kısa bir duraklama.* Ben de. Tabii Türkiye'de yaşıyor olsaydık. *Kısa duraklama.* Ancak Almanya'da şu sıralar bu mümkün değil *kısa duraklama* Türkiye'de mümkün mü? *Adam başıyla onaylar.* Ben Türkiye'de olsaydım eğer? *Adam gülümser.* Korkmana gerek yok, Türkiye'ye gidecek değilim, elbet, benim dediğim, şayet. *Adam başıyla onaylar.* Hani burada bile – neden olduğunu bilmiyorum ama - Alman olarak kendimi kabul ettirmekte genelde zorluk çekerken, belki de koyu saçlı olduğum için, burası için göze batacak kadar koyu. *Kadın güler.* Türkiye'de beni fark ederler mi? – demem o ki, her zaman anlarlar mı, Alman olduğumu? *Adam başıyla onaylar.* Almanya'da beni görünüşümden hemen tanımayanlar, tabii ağızımı açınca, durum netleşiyor. *Kadın güler, adam gülümser.* Bana inanmıyor musun? – ama bu böyledir. *Duraklama.* Bizim burada bir Türk ailesi olmak istemiyorum, bunu kaldıramam. *Kısa duraklama.* Türkiye –ilerlemeci konuşulursa- oldukça geri, değil mi? Bu yüzden şimdi oraya gidemeyiz, değil mi? *Adam bilmiyor veya söylemiyor.*

Yoksa orada her şey daha mı iyi? *Adam belirgin bir şekilde hayır der.* Benim de bir Türk kadını canım çekmezdi, bundan eminim – Türk kadınları nasıl? *Adam kadını gösterir.* Bana hakaret mi edi... – bu iltifat değil, bunun iltifat olmadığını pekâlâ anlamalısın – her ne kadar televizyonda çağdaş görünümlü Türk kadınlarını görsem de. *Adam başıyla onaylar.* Ama bizim burada bir Türk ailesi ile karşılaştığımda, genelde kadına acırım. *Adam bakar.* Adam gururlu bir şekilde önde, kadın ise örtüleriyle ve eteğiyle ve aynı yük eşeği gibi saçaklarıyla arkasın sıra – biz yan yana kol kola yürürdük değil mi? Buna alışmalısın. *Adam gülümser ve başıyla onaylar, kısa duraklama.* Türk erkekleri çirkin değil, hatta bana göre, siz Türklerin en çirkinini, bizimkilerin en çirkinini kadar bile çirkin değil. *Kendi konuşmasını keser, düşünür.* Siz doğanız gereği esmersiniz, yani zenci değil de esmer, sizin teninizin rengi daha iyi, biz sizin gibi öyle renkli değiliz, biz kusmuk sarısıyız, bu da güzel değil, bu hususta siz avantajlısınız. *Adam güler.* Güney, tamam, güneyli – ben güneyli miyim? *Adam gülümser ve başıyla onaylar.* Ben güneyli biri değilim, bunu çok iyi biliyorum, en azından cildim söz konusu iken ne yazık ki bir Almanım. *Kısa duraklama.* Ama başka yönlerden de, çalışkanım her şeyden önce – sizde, bizdeki gibi bu kadar temiz ve çalışkan kadın var mı? *Adam başıyla onaylar.* Ülkeni övüyorsun, haklısın. *Kısa duraklama.* Belki de temiz ile kirli arasındaki o farkı bilmiyorsun. *Kısa duraklama, kadın adama bakar, adam tereddüt eder.* Şimdi ben bunu kişisel kastetmedim, bunu daha çok genel anlamda dedim, hani senin temiz olduğunu zaten biliyorum, öyle olmasaydı evime girmene kesinlikle izin vermezdim. *Duraklama.* Ben de, birbirimize iyi yakıştığımızı düşünüyorum, bunu kantinde senin yoluna ilk kez çıktığımda hemen kendi kendime düşündüm, birbirimize nasıl yakıştığımızı. *Adam bakar, kadın gülümser.* Ben seni çoktan beri izliyorum. *Adam bu ifade karşısında kendini pekiyi hissetmez.* Hemen öyle bakmana gerek yok, yani kadının da erkeği gözlemesi, bizim burada normal, bu bizde çok normal, nihayetinde biz *güler* Muhammedin ülkesinde değiliz veya nasıl deniliyorsa – şükret, yoksa sen şimdi benim evimde oturamazdın, değil mi? *Adam başıyla birazcık onaylar.* İşte! *Kısa duraklama.* Sen benimle – eğer biz Almanya’da olmasak da Türkiye’de olsak, hiç aklına gelir mi benimle evlenmen? *Adam bakar, sonra başıyla onaylar.* Türk değil de Alman olsam dahi – Türkiye’de bir Alman ve sen de Türkiye’de bir Türk, yine de evlenir miydin? *Adam bakar.* Hani bir Türkün Almanya’da bir Alman kadınla evlenmesi, olabilecek bir şey, ya Türkiye’de? *Duraklama, adam bakar, gülümser, mahcup.* Yoksa sen benimle yalnız Almanya’da mı evlenirdin, hani Türkiye’de değiliz ya? *Duraklama, adam düşünür, sonra itiraz eder.* Ben de senden hoşlanırdım ve zaten şimdiye kadar bana yakışan ve onun da beni beğendiği birinden ender hoşlandım, *kısa duraklama* ben de seninle evlenirdim, herhangi bir yerde *gülümser* Türkiye’de olmak zorunda değil ya, dünya büyük, herhangi bir yerde işte, ama şimdilerde Almanya’da olmaz, çünkü vatan vatandır, ona ihanet edilmemeli. *Kadın güler, kısa duraklama.* Bana kalsaydı, dünyada sınırlar olmazdı, sadece iyi ile kötü arasında, ama

daha fazlası değil. *Adam başıyla onaylar, kısa duraklama*. Ama yok işte, çünkü biz birbirimizi yanlış ülkede tanıdık, yapacak bir şey yok. *Adam gülümser, kadın başıyla onaylar, duraklama*. Türkiye’de korunmayı biliyorlar mı? – Bebek yapmadan aşk? *Adam başıyla onaylar*. Bana dikkat edeceğine dair söz vermelisin. *Adam başıyla onaylar*. Ben küçük bir Türk istemiyorum, her ne kadar o da herkes gibi bir insan olsa da – ama bizde değil. *Kısa duraklama*. Sana müsaade ederim, eğer temel atmazsan. *Gülümser, kısık bir sesle*: iyi niyetimi göresin diye, her ne kadar küçük bir Türk istemiyorsam da, çünkü şu aralar yeri değil. *Adam başıyla onaylar, duraklama*. Benimle gerçekten evlenir miydin? *Adam başıyla onaylar*. Aslına bakarsan ben de çocuk isterdim, ama olacaksa Alman çocuklar olmalı, değil mi? *Adam bakar*. Eğer insanın bir aklı varsa, bu aslında anlaşılmalı. *Adam başıyla onaylar*. Ben Türk çocuk istemem, çünkü eğer Türk çocuk benim kendiminse Almanlardan korkardım – *adam bakar, kısa duraklama*. Değil mi?

Kroetz, F. X. (1984), **Furcht und Hoffnung der BRD**. Ein Stück in 15 Szenen aus dem deutschen Alltag. Das Stück, das Material, das Tagebuch, Mitarbeit: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Verlag, s. 73-77

Eve Dönüş (14. Episod)

Kadın yemeği hazırlamış. Her ikisi de masada. Erkek iştahla yemeye başlar.

- ANNA Bana verme.
- KARL *bakar.*
- ANNA Bana verme. Hepsini ye sen.
- KARL Mideni bozdun?
- ANNA Ö'le.
- KARL Bişe yapmamaktan?
- ANNA *gülümser.* Ö'le.
- KARL Böyle rahatlığı ben de isterim.
- ANNA Doğru.

Duraklama, adam yemeye devam eder.

- KARL Yoksa yemeğimi zehirledin?
- ANNA *gülür.* De'il.

Duraklama, adam yemeye devam eder.

- KARL Zehir bana vız gelir. *Küçük bir duraklama.* Şerbetliyim. Yemek güzel olmuş.
- ANNA Eyi.
- KARL Hiç tatmayacan?
- ANNA Yok, sağol.

Duraklama, adam yemeye devam eder.

- KARL Zararı dokunacağını sanmam. Ye accık, hatır için. İnsan kendini salak gibi hissediyö, sen oturup tıkınıyon, karı yanında suratını bir karış asmış ve hiçbir şeye dokunmuyo.
- ANNA İstemiyom. *Güler.* Çok sağ ol!

- KARL 'Çok sağ ol!', nasıl konuşuyo, sanki birbirimizden yeni tanışıyoruz *Kısa bir duraklama*. Heyecanlı olurdu değil mi? Biz birbirimizden tanışıyoruz, ben yemek yemeyi sevdiğimi söylüyorum ve sen de beni ilk kez davet ediyorsun ve yemek pişiriyorsun. Şimdi de karşımda oturuyorsun ve heyecandan boğazından bi lokma geçmiyosun, çünkü düşünüyorsun: acep adamın hoşuna gitti mi, deydi.
- ANNA Doğru.
- KARL Hakkatten bişey yemiyorsan, hiç acımam, hepsini silip süpürürüm.
- ANNA Tabi tabi.
- KARL Gaz'gede okudum, perhizin büyük bir saçmalık olduğunu. Yulaf ezmesi falan filan. Hepsi saçma, en doğrusu, insan alıştığı gibi yemeye devam etmeli.
- ANNA E, insan aç değilse.
- KARL O zaman tamam. *Kısa bir duraklama*. Hiç de zararı olmaz, birkaç kilo versen.
- ANNA Olmaz.
- KARL Yoksa gün'üz bi paket çikolata mı tıkındın? Hı? Bak bakıyorum bana!
- ANNA *ona bakar.*
- KARL Üşendin kendine bi şeyler pişirmeye! Bütün günün boş oysa. *Gülümser*. Ben seni biliyorum. Pastacıya gittin ve üç parça pasta aldın ve eve dönerken de öğüttün.
- ANNA *güler.*
- KARL Ben seni biliyorum.
- ANNA Yok.
- KARL Tıpkı bi çocuğa güvenilmeyeceği gibi?
- ANNA Bana güven.
- KARL Bi defa yalan söyleyen -
- ANNA Yalan yok.
- KARL Eskiden de yapardın, çok iyi hatırlıyorum: Yığın yığın tatlı tüketirdin. Hafızam iyidir. Kantin fişlerini hiç yemek için bozdurmazdın, değil mi? Sa-

dece kahveye, çikolataya, pastaya, Bounty ve Mars için – itiraf et!

ANNA

gülümser.

KARL

Yeniden eve alışmalısın, değil mi! Öyle hemencecik olmuyo. İsteddiğini satın alan özgür kadın hülyası yok artık. *Gülümser, ciddi değil.* Yeniden eve kapandın, tencerelerin başına.

ANNA

Evet.

KARL

Tekrar eve alışmalısın.

Duraklama.

Dürüst ol'im mi?

ANNA

Evet.

KARL

Yeniden evde olduğun için çok mutluyum. Çok farklı bir duygu, eğer işteysen ve düşünüyorsan: karın şimdi senin için güzel bir yemek pişiriyor, ve eve geleceksin diye, konuşacağı birisi olacak diye seviniyor. *Kısa bir duraklama.* Haince, değil mi?

ANNA

Yok.

KARL

Hani, seni işten ben çıkarmadım, değil mi? O zaman dürüst konuşabiliyordum.

ANNA

Tabi.

KARL

Kesinlikle çıkarmazdım da. E hal böyle iken, bu durum değişikliğinin beraberinde getirdiği olumlu tarafları söyleme hakkım var.

ANNA

Söyle.

Duraklama.

KARL

Pasta yok, eskisi gibi?

ANNA

Yok.

KARL

Yazık da olurdu, parayı çarçur ermeğe.

ANNA

Evet.

KARL

İnsanın bir haysiyeti, saygınlığı var, canım; çok şişmanlarsan domuz gibi olursun. *Kısa bir duraklama.* Sen değil. *Kısa bir duraklama.* Zayıflamak için perhiz mi yapıyor? Hırslısın! Çünkü çok kurnazsın, değil mi? Sen şimdi kendi kendine diyon ki: hali hazır işim gücüm yokken hareketim

de kısıldı, hem bu durumun ne kadar süreceğini de bilmezken, bi de üstüne üstlük şişmanlamayayım, o zaman yiyebileceğimin sadece yarısını tıknırım veya daha da azını.

ANNA

Doğru.

KARL

Bundan sonra azıcık şişmanlarsan da olur, benim için fark etmez. *Kısa bir duraklama*. Gerçek bi kadının gerçek kalçası olur. *Duraklama*. Zor değil mi, dışarıya alışmış birinin eve uyum sağlaması?

ANNA

Evet.

KARL

Midene vurdu.

ANNA

Evet.

KARL

Yerinde olsam bu durumu kabullenirdim! *Kısa bir duraklama*. Artık özgürlüğe uçuş yok. *Daha ciddi*. Yeterince kazanıyom, bunu her daim söyledim, otur evde. Pembe hayalleri kafandan silip atmalısın artık. Her şeyin tekrar normale döneceği, kadının evde oturduğu ve erkeğin çalışıp eve ekmek getirdiği dönemler yakındır. *Kısa bir duraklama*. Hiç de kötü değildi aslında.

ANNA

Değil.

KARL

kısa bir duraklamadan sonra. İş hayatı insanı daha da güzelleştirmez. Tadını çıkar. En güzel yılların önünde. Kendine bak, süslen. Vaktin var, kullan bu zamanı.

ANNA

Evet.

Duraklama.

KARL

Aslında pembe gözlüklerle değil, gerçekçi bakman gerekirse: belki de bütün bu olanlar hiç de o kadar kötü değil. *Kafasını sallar*. Örneğin, aile. Sen her zaman dedin ki: daha değil. Hatırlıyon? Bi kaç yıl daha bekleyelim.

ANNA

adama bakar, kısa bir duraklama. Evet.

KARL

Belki de bu, duruma yeniden gözden geçirmeni sağlar. Neden yaşadığını bilirsin. *Kısa bir duraklama*. Sadece evet demen yetecek. Kazancım üç kişiye de yeter.

ANNA

başıyla onaylar.

- KARL Tabi. En azından hayatına nasıl yön vereceğini bilirsin. Ne o? Dua et ki, sana böyle bir teklif getiriyom, hem de durup dururken, konuştuklarımızdan yola çıkarak. *Kısa bir duraklama.* Üzerinde düşün. Vaktin çok.
- ANNA Tabi.
- KARL Kadın artık vahşi hayatta değil, ocağının başında nöbet tutuyor. *Gülümser.* Böyle deniyor, değil mi?
- ANNA *sessiz kalır.*
- KARL *kısa bir duraklamadan sonra:* Anlatayım mı bugün firmada ne oldu bitti, tabi hâlâ seni ilgilendiriyosa?
- ANNA *başıyla onaylar.*
- KARL Alışkanlıklarınla birlikte solup gitmeyesin diye.
- ANNA *başıyla onaylar, gülümser, ayağa kalkar, pencerenin önüne gider, pencereyi açar:* Azıcık temiz hava. *Pencereden dışarı bakar.*
- KARL *şaka yollu:* Tutup bana aşağı atlamayasın!
- ANNA *gülümser:* Yok.

Orijinal eser:

Kroetz, Franz Xaver (1984), **Furcht und Hoffnung der BRD**. Ein Stück in 15 Szenen aus dem deutschen Alltag. Das Stück, das Material, das Tagebuch, Mitarbeit: Alexandra Weinert-Purucker, Frankfurt/M.: Suhrkamp Verlag, s. 88-91

